

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Tēmētēēwō

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē:
Yu / kābokiityookunēē :Bāwulō kāābrātiisyō ām
Rooma ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 60-62 KK (kasee
Yēyuutēk 28:16 kuwo taay), koonam ruutoonyii
nyēbo ang'wan. Matwekaat :ruutooyi bakeenke
ām Biibilyaa. Kibākookyi Tiitō Kērēētē ām baani
sukōōyyoonkyi kaniseetaab wōlooto. Kubākookyi
Tēmētēēwō wōliin bo Ēfēēsō sukuyēētyēēchi
kaniseetaab wōlooto. Kiwo :Bāwulō nkit ākoy Filiibi
ām Maketoonnya. Kisirchinēē wōlooto Tēmētēēwō
barweenyii nyēbo taay āk nyoo kisirchinē Tiitō.
Mātookunoot :kēnyiit nyēē /kikēēsirē barwaani
nteenee /kiisōōtyinē kule wuu nyēē ki kēnyiitaab
66 KK.

Kiyēē mii āriit: Kiyiimē :wuuyinwēk chēē
tēērchiin kaniseetaab Ēfēēsō. Wuuyinwēchoo
ku kiruutēkaab Yuutayeek ānkiyibē kiriisyēetaab
tukun kubo saayeet ām kēlto nyēē kimēenkētē.
Kiisōōtē :Kirikiik kereeryaanto kule miyootēch
:tukuuk tukul ām kōōrēēt āk kule kimāchāmtooy
:Yēyiin chii ākoy tōōs baateey yoo kāākunyōōr
:chii ng'oomnān nyēbo kwōng'uu. Nto subak
yoo karub :chii kiruut kuu: /kēēkir āmit alak,
tukun chēē /kēēyyēē āk mbo kule mātuuyo
:biich choo kiikoomut keey. Kiinach Bāwulō
:kāānēētutēchu kunyoo, kisirchi Tēmētēēwō

barwaani kōōkiimēē kule kuyēchinē Yēesu Kiriistō yiisyēēt ām mooyēēt akeenke. Irwookyinē mbo choorwaaniitēnyinyii tāku āybēeryoo, kurubta keey āk wōlēē /kiintōochintooy biikaab Kiriistō.

Kiyēē āmu: Iwuruurē :kānēētūutēkaab lembech wōlēē mākuwuuyiit :soboonnyoo. Māchāktōōs kiinkētē ng'aleekaab manta sukung'eet keeyeet keey ankeekerekte kānēētiisyēētaab lembech āk Buunyoontēēt simāturēēch acheek biikaab Kiriistō ankwaaraanta soboonwēkyoo.

Kyoorōōr keey :Bāwulō ānkumākyi Tēmētēwō bērir

¹ Anii ku Bāwulō *lēbkēēyiintēētaab Yēesu Kiriistō kuu wōloo kitōōltoo :Yēyiin nyoo Kāārārookiintēenyoo kubununēē Yēesu Kiriistō nyoo kiikēnēē keey.

² Āsiruung', inyiing' Tēmētēwō nyoo āchāmiing' ānkyāyēētyēēchiing' icham Yēesu. Kōōbēruuriing' :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō, kuriireeniing' ānkukōōning' kaalyeet.

*Iriibēē keey kānēētik choo mātinyē manta
(1 Tēmētēwō 4:1-7; Tiitō 1:10-11; 3:8-11)*

³ Kuu yoo kyāāmwoowuung', āmiitē āwēētii Maketoonnya, māchāktōōs ibuur Ēfēēsō sukung'eet ibōlchi biiko alak kusaanee keey kōōnēētē tukuuk chēē mābo man.

⁴ Kusaan kōōbootyinē āsiiswēk kurāru tyoonkōōchoy chēē mābo laat āk kutētu kooynōōy chēbo Yuutayeek chēbo kēny, kuuyu

yibu :ng'aleechaa kwiilat āk wookuut, yoo / kātākēyēchinē Yēyiin yiisyēēt ām manta.

⁵ Kiyēē burē siibōlchi bichu ku kule kunyōōr chamateet kubununēē mooyēēt nyēē lēēl ankuyey kiyēē inkētē kule bo man ankookaasee keey Yēyiin.

⁶ Kiikuchuunnyēē :alake kookaasee keey Yēyiin ānkuyēēlchi ng'al buch chēē mābo man.

⁷ Bērē :bichoo nto yēk kānēētikaab kiruutēk nteenee -mēēnkētē kiyēē ng'āloolēē nto mbo kiyēē ikiilchinē keey kurāru.

⁸ Kiinkētē kule kāroomēch :kiruutēk, yoo kāyēyiisyēē :chiito ām kēēlto nyēē karaam.

⁹ Māchāksē :chii kōōnkētē kule mēēbērē / kikeēyēyē kiruutēk kubo biich chēē churtootiin, nteenee / kikeēyēyē kubo biiko chēē mā churtootiin āk choo māchāmē / keebayta. Bo subak :kiruutēk biiko choo -mēēywēyē Yēyiin, choo choolwookēnootiin, choo mā tiliilēch āk choo āwēēsēch. Bo subak :kiruutēk biiko choo rumē sikiikwaa āk choo bākākiisyootē,

¹⁰ choo mārtooy, choo sikōrē keey, āk choo chōōrē biiko. Bo choo ibērbēēriisyē āk choo mōlōlchinē biich ng'al āk kiy ake tukul nyoo mārubtooy keey kānēētuutēkaab man.

¹¹ Miitē :kānēētuutēchoo wōlēē bo lōkōōywēk chēē kāroomēch choo /kikiitōōrwoo kule a-amte. Yēyiin nyoo boonto lēbkēēyyēēt ānkōōtōrōōroot :nyēē kikōōnoo lōkōōywēchoo kāroomēch.

1:4 1Tēm. 4:7; 2Tēm. 4:4; Tiitō 1:14; 3:9   **1:5** Room. 12:9; 1Tēm. 1:19; 2Tēm. 1:3; 2:22; Tiitō 1:15   **1:6** 1Tēm. 6:4, 20; Tiitō 1:10   **1:7** 1Tēm. 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tēm. 2:16-18, 23-26; Tiitō 1:10-16; 3:9-11
1:8 Room. 7:12   **1:10** Kala. 3:19; 5:19-21   **1:10** 1Tēm. 6:3; 2Tēm. 1:13; 4:2-3; Tiitō 1:9; 2:1, 7-8

Wōō :chamateetaab Yēyiin ām wōlēē mii :biiko

12-13 Ābirchinē Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō kōōnkōy nyoo kikōōno kāāmuukēywēēk, kuuyu kikasa kule /kiikoosēēnoo keey. Kyāāyēyootē ng'al chēē kimāānkētē kumānāāyēnchinē inee nteenee kuriireenaa. Ānkoo kyāāng'āloolēē inee nyēē miyaat ānkāāwusootē biikyii ānkāākāwōōtēnootē, kutoola āyēchi yiisyēenyii.

14 Kinyōōwoo :Mokoryoontēenyoo kaat ām chamateet nyēē kiboontēēnoo ānkoo kimaayemaat :anii. Kiyeya acham inee ānkāākoosēē keey.

15 Ng'ālyoontēēt nyēē māchāktōōs / kiikoosēē keey amakany :chii kwaam mēt ku kule, kichōōnii :Kāārārookiintēēt Yēesu ng'wēny chokōōrāroochē biiko choo kiikuchoolwookēn, ānku anii :akeenke ām bichooto :nyēē āchoolwookēnoot nyēē -/mākyoomu!

16 Ānkoo kiwuu nyooto, /kikeeriireenaa anii ām biiko tukul sukōōboorunēē :Kiriistō kule iruruunyē mooyēenyii ām wōlēē mii :choo kiikuchoolwookēn. Yoo imuuchāktōōs /kiiraraachaa anii ānkāānyōōru *soboontaab kibchuulyo, kōōmuuchāktōōs /kiiraraach nkicheek biiko alak.

17 Kunyoo, kusilākoy ānkukoonyitākoy :Yēyiin nyoo mākāsāksē ānkubāytooyiisyē kēnyiis āk kēnyiis. Kuwuuyiit nyooto.

Kimwoochi :Bāwulō Tēmētēwō kwaam booryēt nyēē karaam

18 Wēnyoo Tēmētēwō, ārwōokuung' kurubta keey ng'aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyik kubo inying'. Yoo 'keerub ng'aleechaa, mākyēētyēēchiing' sii-am booryēt nyēē karaam

19 ankiitas taay ikoosēē keey Yēyiin ankiyey kiyēē inkētē kule karaam. Kiikubootyo :biiko alake chēē kitay kuyey kuu nyooto.

20 Alak ām bichooto kiikuyey kuu nyooto ku Umenaayo ākoo Alekisaanta. Kwāātōōrchi Kibrōkōsyōontēēt sukukasee keey kule māmāchāktōōs kung'ālōolēē Yēyiin nyēē miyaat.

2

Kōōnēmchinē keey :biiko saayēt

1 Ng'ālyōontēēt nyēbo koomānuut miisin ku kule isooyē Yēyiin ānkiibirchinē kōōnkōy kubo biiko tukul.

2 Māchāktōōs / kēēsoochinē bāytooyik āk kāāntōōyik sikēēminy ām kaalyeet āk tāloosyēēt ānkiinēmchinē keey Yēyiin ānkiibuur nyēē / kēēkoonyitēēch.

3 Yoo kakeyey kuu nyooto, ku karaam ānkōōng'ērēēchē Yēyiin nyoo Kāārārookiintēēnyoo.

Irāroochē biich :Yēyiin kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch

4 Māchē :Yēyiin kule / kiiraraach biiko tukul kōōnkēt ng'ālyōontēētaab manta.

⁵ Yēyiin ku akeenke nkit, ānku akeenke :chiito nyēē ichoomnyēēch āk Yēyiin. Nto nyooto ku Yēesu Kiriistō.

⁶ Kiikooyto :Yēesu soboonnyii sukuwālāng'unēē biiko tukul. Kiyityiin :ng'ālyoontooni ām āsiiswēk chēē yēmootiin.

⁷ Kunyi, /kikeekweya anii a-amte ng'aleechaa kuu *lēbkēēyiintēēt. Man :kiyēē āmwooyē. Ānēētē biiko chēē mā Yuutayeek ākoosēē keey Yēyiin ānkāamwooyē ng'al chēbo manta.

Kāāburtaab murēnik āk kooruuk choo kiikōōyēnchi Kiriistō

⁸ Mākyiintōōs :murēnik ām yēē /kākiiruruukyi keey kōōtōrōōrē āwunnyēk chēē tiliilēch kusooyē Yēyiin āmānyēēru nto kuyey wookuut.

⁹ Mākyiintōōs :kooruuk kōōloochē keey nyēē karaam. Kōōloochē sirook chēbo koonyit ānkuboonto ātēbuutēk chēē kāroomēch. Māmāchāktōōs kōōlēētē buutēek kule / sikēēchōrōkyinē, kōōloochē chobosaak, tukuukaab kaat āk sirooy chēē ālē beesaan chēē chaang'.

¹⁰ Nteenee, māchāktōōs kuboonto ātēbuutēk chēē kāroomēch chēē misyinē kooruuk choo kiikōōnēmchi keey Yēyiin.

¹¹ Māchāktōōs kōōnēētē keey :koorko ake tukul ng'aleek ām kēēlto nyēē intusoot ānkōōywēyiisyē.

¹² -Māāchāmchinē koorko kuyēk kāānēētiintēētaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin nto mbo kule kubayta saanteenyii. Māchāktōōs kusiisyinē keey.

13 Aatam :nyēē kisimkuyey :Yēyiin kurook, nto mii yoo, chokuyey Aawa.

14 Mēebērē ki Aatam :nyēē / kikeekenta kut kuyey ng'ōōkisto, nteenee ki koorkēet.

15 Māchāktōōs :koorko ake tukul kuriibē kōōnyii āk lōkōkyii ām kēēlto nyēē karaam. Yoo kamuyta, kookaasee keey Yēyiin, kutinyē chamateet, kutiliil ānkuriibē keey, mākutēbto *soboontaab kibchuulyo ākookoy.

3

Kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō (Tiitō 1:5-9)

1 Mii yu naas :ng'alyoo nyēē mächē / kiiyy-oong'unēē. Yoo kamach :chii kōōntōōchi biikaab Kiriistō, kāākukwēchi keey yiisyō nyēbo koonyit.

2 Māchāktōōs :kāāntōōyiintonoo ku chii nyēē mātinyē lēelis, ku chii nyēē tēerēē koorkēenyii nkit, kusēwunoot ānkuriibē keey, kukoonyitoot, kuru-root :moo ānkōōmuuchē kōōnēētiis.

3 Māmāchāktōōs ku kibōōkityoo āmā chii nyēbo wōōrōōryēēt. Nteenee māchāktōōs kōōntusoot ānku tala, āmāboonto muchastaab beesaan.

4 Māchāktōōs kōōnkētē kuriib kanyii nyēē karaam kukas kule iywēyē :lōkōkyii kutukul.

5 Yoo -mēēmuuchē :chii kuriib kanyii kumēēmuuchē kuriib kaniseet.

6 Māmāchāktōōs /kēēkwēyē chii nyoo mānāākich ām ng'alyoontēetaab Yēyiin kule kōōntōōchi chuut kuuyu imuuchē koontumeer. Nto yooto, +/

2:13 1Kōōr. 11:3-16; 14:34-35   **2:13** Toowu. 2:7, 21-22   **2:14**
Toowu. 3:1-6, 13; 2Kōōr. 11:3   **2:15** 1Tēm. 5:10, 14; Tiitō 2:4-5
3:2 Tiitō 2:2; Room. 12:13; Ibu. 13:2

mākiitiilchi ng'aleek kuu choo /kikiitiilchinē Kibrōkōsyoontēēt.

⁷ Māchāktōōs :kāantōōyiintonoo ku chii nyēē tinyē kaayna nyēē karaam ām wōlēē mii :yēēmēēt simānyōōr :Kibrōkōsyoontēēt bārooyinto nyēē katechee.

Toorētik

⁸ Māchāktōōs :nkicheek toorētikaab biikaab Kiriistō kukoonyitootiin nyēē māwēēchwēēchē ng'al, āmā kibōōkitiis, nto kutōōrtooy :moonik kumach beesaan.

⁹ Māchāktōōs kukiilchi ām mooyēēt akeenke ng'ālyoontēētaab manta nyoo /kiikēēng'oong'wēēch ānkuyēyē kiyēē inkētē kule bo man.

¹⁰ Māchāktōōs /kēētyēmtooy bichoo kutoombo /kēēkwēyē. Nto yoo mātinyē ng'ālyoo, /kēēchāmchi kuyēk toorētik.

¹¹ Māchāktōōs :nkicheek kooruuk chēē toorētik* ku chēēbyōōsōōy chēē koonyitootiin, chēē māyēyootē seemseem. Māchāktōōs ku koor chēē riibē keey /ānkiikoosēē keey ām kiy ake tukul.

¹² Māchāktōōs :chii ām toorētichoo kutēērēē koorkeēnyii nkit ānkuriibē lōkōkyii āk kanyii ām kēelto nyēē karaam.

¹³ Chii ake tukul nyoo kāyēyis nyēē karaam, kōōloong'u keey ām komostaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkukich ām manta nyēbo Kāārārookiintēēt Yēesu.

Manta nyēē wōō nyēbo Yēyiin

3:7 Tiitō 1:6-9; 1Bēt. 5:1-4 * **3:11** Nto: kooruukwaa. **3:11** Tiitō 2:3

14 Ānkoo sinee āboontēē mooyēēt kule
+māāchōōnii wōloo imiitē, āsiruung' ng'aleechu
si

15 yoo kaakaay keey, 'kēēnkēt wōlēē māchāktōōs
kōōbuurtooy :biikaab Kiriistō. Bichooto ku choo
kikwey :Yēyiin kuyēk cheechii. Tolochta :bichoo āk
sisinēēt nyēē iyyoong'unēē :manta.

16 Ng'ālyoo nyēbo man kule wōō :kiyēē ki-
ikung'oong'wēēch Yēyiin:

/Kikēēsich inee kuu chii ake tukul,

kiiboor :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule churtaat.

Kikas :nkicheek malayikaanik.

/Kikyaamtaat inee ām kōōrōōsyēk.

/Kikiyyēnchi ām kōōrēēt,

/ānkēēyib kuwo barak wōloo mii :lēbkēēyyēēt.

4

*Māchāktōōs / kēētāyē kāānēētēywēēk chēē mābo
man*

1 Ibooru :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kutook kule ām
bēsyōōsyēk choo kwoonii, mākuchuunnyēē :biiko
ng'ālyoontēētaab manta ankurub ng'aleekaab bi-
iko choo tēwēchē :tāmirmirook chēē miyootēch.

2 Ibērbēēriisyē :bichoo āmēēkōōnkētē
ng'ālyoontēēt nyēbo man āk nyēbo ng'wiinyan.

3 Yēētēē biiko kōōmutiis āk kule kumaam āmiik
alak ānkoo kiyēyē :Yēyiin āmiichoo kule kutaach
:biikyii choo inkētē manta ankwaam kubirchinē
inee kōōnkōy.

3:15 Ēfēēs. 2:19-22   **3:16** Mat. 28:18-19; Māārkō 16:20; Luuka
24:50-51; Yoowa. 1:14; Yēyuut. 2:33, 36; Room. 1:3-4; Ēfēēs. 1:20-21;
Filib. 2:6-11; Kolos. 1:6, 23; 1Tēm. 2:7; 2Tēm. 4:17; Ibu. 1:6, 13; 2:9

4:1 Mat. 24:10; 2Tēm. 3:1   **4:3** 1Kōōr. 10:30; Ibu. 13:9

4 Karaam :kiy ake tukul nyoo kiyēyē :Yēyiin kun-yoo, māmāchāktōōs /kēētāyē kiy mbo akeenke yoo /kakeetaach /kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy.

5 Yēyē :ng'ālyoontēetaab Yēyiin āk saayeet kutililiit :kiy ake tukul nyēē kiyēyē Yēyiin.

6 Yoo 'kēēboorchī mbo ng'eetaabiya ng'aleechu, 'keeyey ām kēēlto nyēē karaam yiisyēetaab Kāārārookiintēēt Yēesu. Nto yooto imiitē ititirēē ng'ālyoontēetaab manta nyoo /kikiineetiing' nyoo irubē.

7 Itay tyoonkōōchoy chēbo bēērbēēryo chēē mārubtooy keey āk Yēyiin. Ichōbāksē ākookoy inēētē keey ibuurē kuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

8 Yoo 'keeneet bōōrng'uung', mākuyēētyēēchiing' ām kōōrooni, nto yoo 'keeneet keey ibuurē kuu wōloo māktooy :Yēyiin, mākuyēētyēēchiing' ām soboontaab kōōrooni ākoo nyēbo kōōrēēt nyoo mākuchō.

9-10 Kiikoosēē keey Yēyiin. Inee :Kāārārookiintēēt nteenee chēē irāroochē, ku biiko choo iyēnchinē inee. Māchāktōōs /kēētiyēē mēt ng'aleechaa ānkuyēmāktōōs /kēēchāmē kutukul. Kiyooto :nyēē kēēmiitē kēēng'ētiichinē keey.

11 Ng'aleechaa chēē māchāktōōs 'ikiimē yoo 'inēētiisyē.

12 -Meekany kumoontiing' :biiko kuuyu tēēmining'. Nteenee inyiing' :nyēē māchāktōōs kukāsēēniing' :biiko tukul choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēēt, wōlēē ing'ālooltooy āk wōlēē itēbtooy, wōlēē ichāmtooy biiko, wōlēē 'iyēnchintooy Yēyiin āk tiliilinto nyēē iboontē.

13 Iyēyiisyēē bārooyinto nyoo mii kumanaay-itu, isumānchinēē biiko ng'ālyoontēēt, i-āmchinēē ānkiinēētēē.

14 -Meechwees kāmūukēywēēchoo kirōōbuung' :Yēyiin kubununēē kiyēē kimwooy *wōōrkooyoontēēt ake yoo kitiinyēēniing' āwunnyēk :kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō.

15 Iyēyē tukuuchoo kibtaman ānkiinēmchinē keyy kutukul sukung'eet kukas :chii ake tukul wōlēē imiitē itāstooy taay.

16 Māchāktōōs irōōtootē soboonng'uung' āk ng'aleek chēē 'inēētē. Imuytoochi tukuuchoo kuuyu, yoo keeyey kuu nyooto, +meeraraachakse :inyiing' āk biiko choo 'inēētē.

5

Ibooru koonyit

1 -Mēēryōōnkyinē booyoo yoo imiitē iyisu, nteenee ing'āloolchinē kuu kōōn. Iyibē nkicheek āybēēriik wuu nyēē mbo ng'eetaabkoomēt.

2 Iyibē cheebyoosya ake tukul wuu nyēē koomēt. Nto tiibiik, inam choo wuu nyēē mbo chēēbkoomēt ām kēēlto nyēbo tiliilinto.

Wōlēē māchāktōōs /kēēriibtooy musukuunēk

3 Māchāktōōs / kēēyēētyēēchinē musukuunēk choo mātinyē chii nyēē kāriib.

4 Nteenee yoo boonto :cheebyoosya nyēē musuku lēēkōōy nto muchōkōrōōn, kumāchāktōōs :lōkōchoo kuriib sikiikwaa, kuukaanyii nto kōōkōōnyii sukōōboorunēē yooto kule iywēyē

Yēyiin. Yoo kayey kuu nyooto, kumii kuyooku kiyēē /kikēēyēchinē icheek, ng'ālyoo nyēē chāmē :Yēyiin.

⁵ Koorko nto cheebyoosya nyēē kiikung'ēt nkit ku musuk kumāchāktōōs kōōkēnēē keey Yēyiin nkit ānkuriirchinē bēēt āk kwēemooy kule kuyēētyēēchi.

⁶ Nto koorko nyoo musuk ankicham tukun chēbo leles, kukiikume :nyoo kusobē.

⁷ Māchāktōōs imwoochi nkicheek biiko ng'aleechu, sukung'eet mariirtee chii.

⁸ Chii ake tukul nyoo māyēētyēēchinē tilyōōnuutēkyii ānku miisin biikyii choo bo kō, kāākutāchiin āk ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Miyaat :chiichoo kusiir nyoo māmēēyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁹ Yoo /sikiiyiityi cheebyoosya nyēē musuk komostaab choo yēmē /kēētoorēt kumāchāktōōs kukiikukeeytee kēnyiisyēk tāmānwookik lo. Māchāktōōs ku cheebyoosya nyēē māmāāchoonchooyēnoot

¹⁰ ānkitookunoot ām yēyuutēk chēē kāroomēch kuu wōlēē kiriiibtooy lōkōkyii, wōlēē kitooktooy tāyēēk, wōlēē kiyēētyēēchintooy biikaab Kiriistō, wōlēē ki-toorētitooy biiko choo nyāliltōōs āk mbo tukuuk alak chēē kāroomēch chēē kiikuyey.

¹¹ Māmāchāktōōs /kēēsirtooy musukuun choo tākuminkēēch kuuyu yoo kabiirta :muchastaab bōōrwoonikwaa wōlēē kiikōōnēmchintoochi keey Kiriistō, kumach /kiimut.

¹² Yooto, kōōsākyi keey /kiitiilchi ng'al, kuuyu kāākwiiri kiyēē kiikukuurtoochi Yēyiin.

13 Ilumootēē :kooru chēē wuu choo koorin kōōbootootē āsiiswēkwaa. Māwuu nyotoo baateey, nteenee yēyootē mbo subak seemseemnyeet kōōwutootēē keey ng'al chēē mā cheekwaa ānkung'āloolootē mbo ng'al chēē māyēmāksē.

14 Kunyoo, āmwoochinē musukuunēk choo tākuminkēēch kule kucheeng' saanik ānkuriib lōkōkwaa āk kooriikwaa simānyōōr :Buunyoontēēt bārooyinto nyēē kang'alaalee icheek nyēē miyaat.

15 Kookuweech keey kēny :alake kuba wōlēē mii :Syeetaani ankookurub ng'aleekyii.

16 Nto yoo mii :cheebyoosya nyēē kiikuchamta Yēyiin ānkuming'tooy keey musukuunēk, kumāchāktōōs kuyēētyēēchinē musukuunēchoo ām kēēlto ake tukul. Māmāchāktōōs kubākookyi nyikiisinoo kaniseet. Yotoo, mākuyēētyēēchi :kaniseet musukuunēk choo minyē nkityō.

/Kēēkoonyitē kāāntōōyikaab kanisa

17 Māchāktōōs / kēēkoonyitē / ānkēētyēēchinē booyikaab kanisa choo tinyē kāāntōōysēēt nyēē karaam, ānku miisin choo āntooy ng'ālyoontēēt ānkōōnēētē.

18 Mwooyē :siruutēk kule, “-/Mākēērātē yēēyto kuutiit yoo yēyiisyē.”† Nto subak, “Yēmē :chii nyoo kāākubirto nkuruukyii kunyōōr kiy.”†

19 Māmāchāktōōs simiyēnchinē ng'ālyoo nyēē / kākēēmwooy / kēēng'ālōolēē booyik nyēē miyaat, nteenee ākoy baateey yoo kāākumwooy :biiko chēē yitē āyēēng' nto sōmōk kule wuu nyotoo.

5:13 2Tēēs. 3:11 5:14 1Kōōr. 7:9; 1Tēm. 2:15 5:17 1Tēēs. 5:12

† 5:18 Kiruutēk 25:4 † 5:18 Luuka 10:7 5:18 Mat. 10:10; 1Kōōr. 9:9, 12-14 5:19 Mat. 18:16

20 Yoo kāchoolwookēn :kāāntōōyik, 'ibury-oong'tooy kukāsē :biiko, sukung'eet kōōywēyē :chuut alake.

21 Kunyoo ii, Tēmētēewō, āmwoowuung' ām taayeetaab Yēyiin āk nyēbo Kāārārookiintēēt Yēesu āk mbo ām taayeetaab malayikaanik choo kwēyootiin kule, irub ng'aleechaa nyēē -mēēkwēyē chii. Māmāchāktōōs ichāmē biiko alak kusiir alak.

22 -Mēēsāmsāmānē keey yoo itiinyēē chii āwunnyēk itōōlchinē yiisyēētaab Yēyiin -ameekany kunaming' :ng'ōōkistaab biiko alak. Ibuur itiliil.

23 -Mēēyyēē bēēko baateey, nteenee imōōsē *tifaayiik tisich kubo bōōrtaab moo nyoo iyi-imsētiing' btaman.

24 Mēēmuuchāktōōs kōōyēēlākiis :ng'ōōkiswookikaab biiko alak, nteenee /simkēēkāsē bakeenke /kumānāābokiitiilchinē ng'al. Nto chēbo alak, kōōyēēlōotiin ākoy bēsyoonoo +/ mākiitiilchi ng'al.

25 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, simkutooku :kāroomnyēētaab yēyuutēkaab biiko alak, āmāwunyāktōōs ākookoy :choo iyēēlōotiin.

6

Wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :motwoorik

1 Māchāktōōs :motwoorik kōōywēyē mokorēēnikwaa sukung'eet -/ mākēēng'ālōolēē Yēyiin nyēē miyaat āk mbo kāānēētēyiwēkyoo.

2 Māmāchāktōōs :motwoorik choo kiikōōyēnchi :mokorēēnikwaa Yēyiin kōōywēyē mokorēēnichoo kisich, kuuyu mbo ng'eetaabiya ām Kiriistō. Nteenee, māchāktōōs kuyēyē yiisyēēng'waa kutook,

kuuyu chēē yēētyēēchinē :yiisyōōnuutēchoo ku choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Ng'aleek chooto :chēē māchāktōōs inyīing' Tēmētēwō 'inēētē ānkiikimē biiko kurub.

Kāānēētiisyēēt nyēbo lembech āk bāytit nyēbo man

³ Chiito nyoo kaakoobetyeenyee keyy wōlēē mii :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ankooneet ng'al chēē mābo man,

⁴ kukiikoolaambuuch nyoo :ng'aseetaab keyy amēēnkētē kiy. Kicham :chiichoo kwiilat āk wookuut. Yibu :ng'aleechaa kōōtuuyiiti keyy :bi-ich moon. Kuwookuut, kung'alaalaatee keyy nyēē miyaat, kōōsōōtyēēchinē alak nyēē miyaat,

⁵ ānkuchuunchuuntōōs :mētēwookaab bichoo kubo kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch chēē boonto. Bichuutēchu :chēē /kiikēēbuutēē ng'ālyoontēētaab manta ānkōōsōōtē kule tōōs yoo kasyeem :chii kurub kēēltaab Yēyiin ku kēēlto :nyooto nyēē yēyē chii kunyōōr bāytit am kōōrooni.

⁶ Nteenee, yoo kēēnēmchi keyy :chii yiisyēētaab Yēyiin, amēētuyiitiyinē ake moo, kāākunyōōr bāytit nyēē wōō miisin am Kaab Yēyiin.

⁷ Mēēbērē /kikēēsiktēēch kiy, amākēēbēētooy kiy kōōyyiin kākēēbēku.

⁸ Nteenee, yoo kēēnyōōru kiyēē kyoomē āk kiyēē kiiloochē, kuyēmēēch :chooto.

⁹ Nto biiko choo bērē nto cheeng' tukuuk sukumokornoon, kutōōrchinē :ng'aleechaa tyēmiisyēēt ankutech. Tōōrchinē :ng'aleechaa kuyey tukuuk chēē chaang' chēbo bēērbēēryo āk

mbo muchastaab tukuuk chēē iwoong'tooy biich. Tōōrtooy :ng'aleechaa biiko kubootyō ānkwooroon.

¹⁰ Toowunēē keey :miyootyēēt wōlēē wōō muchastaab beesaan. Biiko choo loosyootē kumāchē beesaan kukiikuchuunnyēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkuyibchi keey ng'woonin nyēē -/mākyoomu.

Kiyēē kiikāloonchi :Bāwulō Tēmētēwō

¹¹ Nto inying' nyoo ibooyē Yēyiin, māchāktōōs isatee keey wōlēē mii :ng'aleechaa ankiirub so-boonto nyēē churtaat, inēmchi keey Yēyiin anki-ikaasee keey inee, ichāmē biiko alak, imuy-toochinē ng'al ānkiitālayiitu.

¹² I-am booryēēt nyēē karaam kubo ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Inkēt kule kikuuring' :Yēyiin inyōōru *soboontaab kibchuulyo. Kunyi, 'ikiilchi soboonoo 'kiichāmchiintōōsii kukāsē :biiko chēē chaang'.

¹³ Ām taayeetaab Yēyiin nyoo ikoochinē kiy ake tukul soboonto āk mbo ām taayeetaab Yēēsu Kiri-istō, nyoo kichāmchiin ām taayeetaab Bōōntyō *Bi-laato kule inee ku Kāārārookiintēēt, āmwoowuung' kule

¹⁴ ikiilchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. -Meekany inyōōru tisyā nto mbo kule /keeng'alaaleeniing' nyēē miyaat. Iriib kuu nyooto ākoy bēsyēēt nyoo kāchōōnēē :Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō.

¹⁵ Mākukwēryoon :Yēyiin ām bēsyēēt nyoo ki-ikōōtōōrto :inee. Itōrōōroot :Yēyiin ānku inee nkityō

:bāytooyiintēēt. Inee :bāytooyiintēētaab bāytooyik ānku mokoryoontēētaab mokorēēnik.

16 Yēyiin nkityō :nyēē māmēē ānkuminyē ām lēbkēyyēēt nyēē mākāsāksē. Māmii :chiī nyēē kiikukas Yēyiin nto mbo nyēē imuuchē kukas. Kukoonyitākoy :Yēyiin ānkubāytooyiis ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Būikaab Kiriistō chēē boonto bāytit

17 Imwoochi choo boonto bāytit ām kōōrooni kule māng'āsē keey āmātiyyēē mēt tukuuchoo. Tukuuk choo chēē -/mākiinkētē batay āk moo. Nteenee kiyēē mächē kuyēyē kukutiyyēē Yēyiin mēt nyoo kōōnēēch kiy ake tukul kuyem ānkuyēyēēch :tukuuchoo keeng'erech.

18 Imwoochi bichoo kuyey ng'aleek chēē chaang' chēē kāroomēch, kuyēk biich chēē leelach :moonik ānkuchāmē kuyēmtooy tukuuk āk biiko alak.

19 Yoo kayey kuu nyooto, kāākuyēytoochi keey bāytit nyēē tiyyēē keey ām kōōrēēt nyoo chōōnii, sukung'eet kukiilchi soboontaab manta.

Ng'aleek chēbo lētuut

20 Tēmētēwō, kāāmwoowuung' kule -meekuste iyey ng'aleechaa tukul choo kiikōōtōōruung' :Yēyiin. Isatee keey kwiilateet nto wookuut nyēbo bēērbēēryo nyoo yēyē :choo ng'āsēē keey kiirnātēēt nyēē mā bo man.

6:15 Yēyuut. 1:7   6:16 Chuy. 33:20; Tyēēn. 104:2; Yoowa. 1:18
 6:17 Tyēēn. 62:10; Luuka 12:15, 20; Yāāk. 5:1   6:19 Mat. 6:20;
 Luuka 16:9   6:20 1Tēm. 1:4; 6:4; 2Tēm. 1:14

21 Yēyē keey kule ng'oomēch, nteenee
kiikuchuunnyēē ng'ālyoontēetaab Yēyiin.
Kōōbēruurook :Yēyiin.

Biibilya Nyēē Tiliil
New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928